

Migracje kompensacyjne jako czynnik wzrostu obszarów peryferyjnych

dr hab. Wojciech Janicki

Zakład Geografii Społeczno-Ekonomicznej
Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS

Warszawa, 27.10.2016 r.

Obszary peryferyjne

Charakterystyka		Metody pobudzania rozwoju
słaby napływ kapitału fizycznego	→	system zachęt finansowych dla inwestorów
niedoinwestowanie infrastrukturalne	→	poprawa dostępności komunikacyjnej
relatywnie niski poziom życia	→	działania mające na celu poprawę poziomu życia
odpływ migracyjny (utrata kapitału ludzkiego)	→	inwestycje w kapitał ludzki (np. szkolenia)

- skuteczność ww. metod?

Dlaczego migracje kompensacyjne?

- migracje kompensacyjne:
 - migracje pozwalające powrócić analizowanemu państwu lub regionowi do stanu równowagi z perspektywy ekonomicznej
 - termin nie oddaje charakteru samego procesu migracji, lecz odnosi go do sytuacji na obszarze napływu ludności
- kapitał ludzki jako kluczowy czynnik wzrostu gospodarczego i rozwoju regionalnego:
 - kapitał ludzki i społeczny 64%
 - kapitał środowiskowy 29%
 - kapitał fizyczny (ekonomiczny) 16%

(African Development Bank 1998

obl. dla 192 państw)

Kluczowe determinanty migracji

- *pull & push factors*
- czynniki ekonomiczne
- czynniki polityczne
- czynniki środowiskowe
- uwarunkowania rodzinne
- ...
- polityka migracyjna państw!

Wpływ migracji na regiony peryferyjne

- regiony peryferyjne państw emigracyjnych – podwójne peryferie
- relacja dwukierunkowa: państwo \leftrightarrow migracje
- relacja jednokierunkowa: region peryferyjny \leftarrow migracje
- skutki odpływu ludności:
 - negatywne (np. deficyt siły roboczej, *brain drain*, załamanie systemów emerytalnych, spadek tempa rozwoju gospodarczego)
 - pozytywne (np. spadek popytu na pracę, dopływ środków finansowych z zagranicy, wzrost kapitału ludzkiego po migracji powrotnej)
- napływ migrantów legalnych a nielegalnych
- napływ migrantów okresowych a migrantów na stałe

Kompensacja kapitału ludzkiego – *casus* województwa lubelskiego

- migracje legalne (1999–2013):
 - migracje wewnętrzne: –4,4 tys. os. rocznie
 - migracje międzynarodowe: –238 os. rocznie
 - wiarygodność danych?
- zestawienie struktur wieku, wykształcenia i zatrudnienia migrantów → nieefektywność wykorzystania kapitału ludzkiego imigrantów

Odsetek migrantów z wyższym wykształceniem (obszary transgraniczne Polski i Ukrainy)

wykształcenie wyższe w Polsce (2011): 17,5%

M. Cierpiął-Wolan, Dynamiczne przemieszczenia ludności na obszarach transgranicznych Polski i Ukrainy a rozwój społeczno-gospodarczy. Kazimierz Dolny, 26-27.09.2016 r.

Ranking najbardziej popularnych zawodów – zezwolenia na pracę (2015 r.)

1. **Pomoc domowa**
2. **Tynkarz**
3. **Kierowca samochodu ciężarowego**
4. **Kierowca ciągnika siodłowego**
5. **Zbrojarz**
6. **Rozbieracz-wykrawacz**
7. **Spawacz**
8. **Glazurnik**
9. **Pozostali pracownicy wykonujący prace proste gdzie indziej niesklasyfikowani**
10. **Przedstawiciel handlowy**

Ranking najbardziej popularnych zawodów – oświadczenia o powierzeniu pracy (2015 r.)

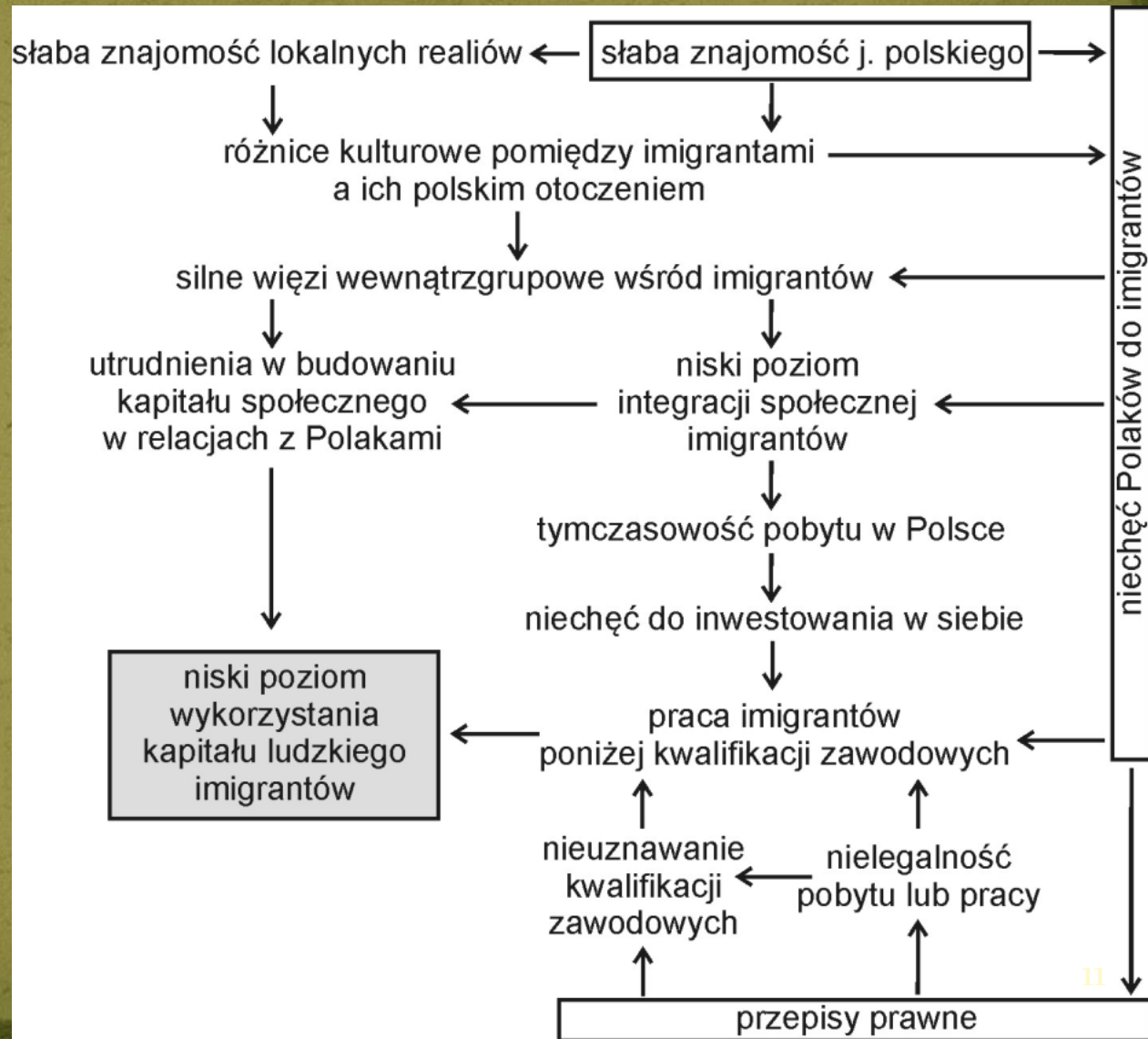
1. **Pomocniczy robotnik polowy**
2. **Pomocniczy robotnik w gospodarstwie sadowniczym**
3. **Pomocniczy robotnik budowlany**
4. **Pozostali pracownicy wykonujący prace proste gdzie indziej niesklasyfikowani**
5. **Robotnik gospodarczy**
6. **Pakowacz ręczny**
7. **Pozostali robotnicy wykonujący prace proste w przemyśle**
8. **Magazynier**
9. **Kierowca samochodu ciężarowego**
10. **Pomocniczy robotnik w przemyśle przetwórczym**

Liczebność imigrantów z Ukrainy w woj. lubelskim – szacunki

- legalni:
 - wariant wysoki : 16,8 tys. osób
 - wariant średni: 6,6 tys. osób (Polska: 65 tys. os.)
 - wariant niski: 5,5 tys. osób
- nielegalni:
 - wariant wysoki : 4,1 tys. osób
 - wariant średni: 3,3 tys. osób (Polska: 60 tys. os.)
 - wariant niski: 2,5 tys. osób
- szacunki innych autorów:
 - woj. lubelskie: 1,5-9 tys. osób
 - Polska: 20-400 tys. osób

Czynniki wpływające na poziom wykorzystania KL imigrantów z Ukrainy

- rola państwa
- rola organizacji pozarządowych

Wpływ imigrantów na gospodarkę

Największymi beneficjentami polskiej emigracji w latach 2014-2020 będą gospodarki takich krajów jak:

- *Wielka Brytania 63,7 mld €,*
- *Niemcy 50,0 mld €,*
- *Irlandia 11,8 mld €,*
- *Włochy 9,7 mld €,*
- *Holandia 9,7 mld €,*
- *Francja 6,3 mld €,*
- *Belgia 4,8 mld €,*
- *Szwecja 3,8 mld €,*
- *Hiszpania 3,7 mld €.*

Analiza Instytutu Sobieskiego
nr 60, listopad 2013 r.

Janusz Kobeszko

**W latach 2014-2020 polscy emigranci zbudują gospodarki
Wielkiej Brytanii i Niemiec**

**INSTYTUT
SOBIESKIEGO**

Gospodarka (2)

- perspektywa budżetu państwa:
 - więcej płatników → większe wpływy
 - niskie płace imigrantów → zapobieganie inflacji strukturalnej
 - odmładzanie społeczeństwa → ratunek dla systemu emerytalnego
 - selektywność migracji → drenaż mózgow
- problem: wymuszane przez społeczeństwo (związki zawodowe, opinia publiczna) ograniczenia w dostępie do pracy dla imigrantów

Gospodarka (3)

- perspektywa pracodawcy:
 - tańszy pracownik = mniejsze koszty pracy
 - motywacja do pracy imigranta
 - problemy:
 - nieznajomość języka
 - obawa przed obcym
 - różnice etosu pracy

Są tacy uchodźcy, którzy nie szanują pracy. Zatrudniłem kiedyś jedną uchodźczynię w swojej restauracji. Pracowała cztery miesiące. Potem któregoś dnia mówi mi „zmęczyłam się, idę do domu”. I poszła! Z dnia na dzień zostałem bez pracownika. Potem za miesiąc ona wraca i mówi: „odpoczęłam, chcę wrócić”. No, tak nie można.

www.refugee.pl

- perspektywa pracownika:
 - rywalizacja na rynku pracy, zaniżanie kosztów
 - wzrost bezrobocia

Społeczeństwo

- zwiększenie zróżnicowania kulturowego
- wysokie bezrobocie – nadużywanie systemu opieki społecznej
- wysokie wskaźniki przestępczości:
 - przestępczość pospolita
 - morderstwa honorowe
 - zabójstwa na tle różnic poglądów (np. Theo van Gogh, *Submission*, 2004)
 - przestępstwa na tle seksualnym (m.in. Kolonia 2016)
- konflikty kulturowe:
 - pozycja społeczna kobiety
 - prozelityzm
 - ubój rytualny zwierząt
 - choinka bożonarodzeniowa (Kokkedal, Dania)
 - wolność słowa a uczucia religijne: karykatury Mahometa

Hierarchia priorytetów

Co: demonstracja przeciwko karykaturom
Mahometa w Jyllands Posten

Gdzie: Trafalgar Square, Londyn

Kiedy: 18.02.2006

Freedom to apologise properly

We love Prophet Muhammad, Ex more than our lives

War on Terror is a War on Islam. Don't they teach manners in Denmark?

Prophet Muhammad is the father of justice and decency

Freedom to abuse?

Muslims must speak out for justice

Bring on a secular 'real' debate

Europe lacks respect for others

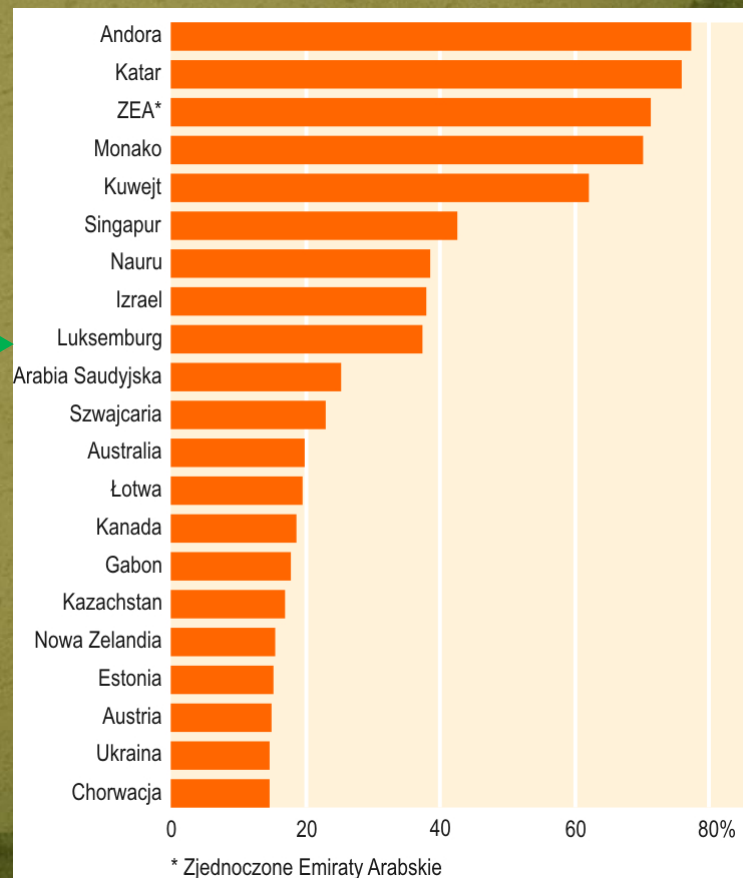
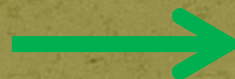
Płaszczyzna polityczna

- zmiany etniczne – państwo narodowe a państwo wieloetniczne
- związki imigrantów z państwami pochodzenia:
 - zmiany polityki państwa pod wpływem imigrantów
 - zmiany relacji z państwem pochodzenia imigrantów
 - potencjalne zagrożenie terrorystyczne
- zmiany w systemie prawnym (np. w edukacji)

Podsumowanie: za i przeciw

- płaszczyzna ekonomiczna: przewaga korzyści
- płaszczyzna społeczna: przewaga problemów
- płaszczyzna polityczna: przewaga problemów

- odsetek imigrantów w ludności wybranych państw

Stosunek mieszkańców Polski do imigrantów

- maj 2015:
 - za (przynajmniej na jakiś czas): 72%
 - przeciw: 12%

- grudzień 2015:
 - za: 5%
 - przyjąć, a potem odesłać do domu: 37%
 - przeciw: 53%

Źródło: sondaże CBOS

Postrzeganie migracji

- państwa emigracyjne (słabiej rozwinięte):
odpływ ludności jest zagrożeniem

- państwa imigracyjne (lepiej rozwinięte):
napływ ludności jest zagrożeniem

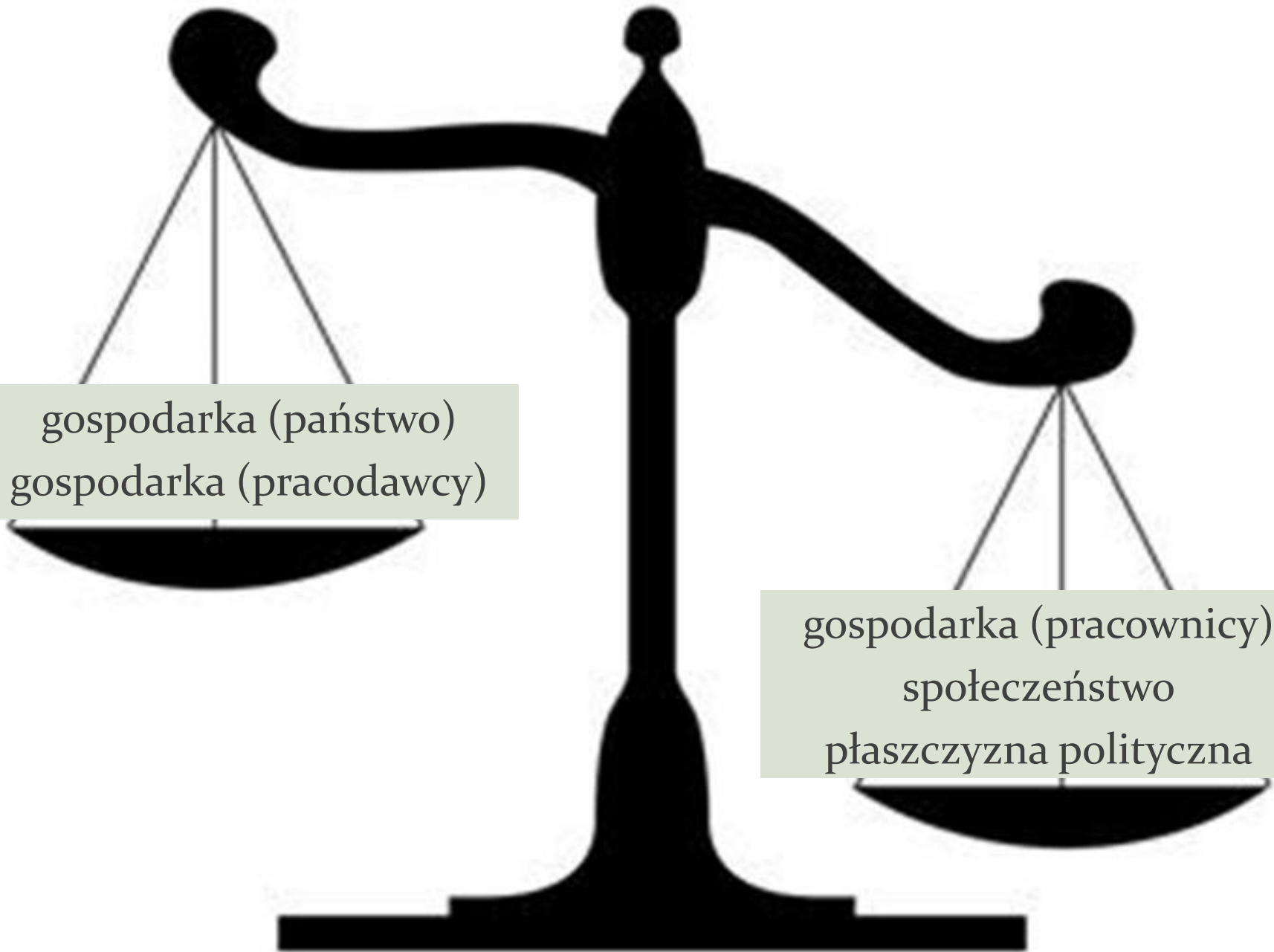
Różnice interpretacji

migrant z Polski do Francji:

kapitał ludzki we Francji = kapitał ludzki w Polsce

kapitał społeczny we Francji < kapitał społeczny w Polsce

gospodarka (państwo)
gospodarka (pracodawcy)

gospodarka (pracownicy)
społeczeństwo
płaszczyzna polityczna

Bilans kapitału ludzkiego

- odpływ ludności z woj. lubelskiego większy niż liczba nielegalnych imigrantów z Ukrainy
- inne źródła imigracyjnego kapitału ludzkiego:
 - absolwenci studiów
 - posiadacze zezwoleń na pracę
 - robotnicy sezonowi
 - imigranci z ww. grup z innych obszarów Polski → wprowadzenie zmiennej przestrzennej do przyszłej polityki migracyjnej Polski

Rekomendacje dla Polski

- stworzyć spójną politykę migracyjną:
 - doktryna, cele strategiczne, paradygmat społeczeństwa
 - czytelne kryteria: przyjęcia, legalizacji i integracji imigrantów
 - zasada 3xP: spójność zasad przyjazdu, pobytu i pracy
 - uwzględnić różne kategorie imigrantów
 - opracować model integracji imigrantów
- wprowadzić zmienną przestrzenną do polityki migracyjnej
- *ekonomiczna* potrzeba imigracyjnej siły roboczej → skoncentrować się na minimalizacji negatywnych skutków *społecznych* przyjmowania imigrantów
- zarządzać migracjami; „odległość” kulturowa imigrantów a ich potencjał integracyjny

Zarządzanie migracjami

- polityka migracyjna a legalność migracji:
 - liberalna → imigranci legalni
 - restrykcyjna → imigranci nielegalni
- migracje legalne są lepsze:
 - podatki
 - wiedza o migrantach → możliwość kontroli
 - możliwość pracy nad integracją imigrantów → szybsza integracja
- główny adresat działań – ludzie, którzy od dawna są w Polsce:
 - w wysokim stopniu zintegrowani społecznie
 - formalnie nieistniejący
 - nie wykorzystujący swojego potencjału

Podsumowanie

Integracja zawsze wymaga dwóch stron: ze strony imigrantów akceptacji zwyczajów i zasad panujących w państwie przyjmującym, natomiast ze strony przyjmujących tolerancji dla popełniania błędów i wyrozumiałości dla cudzoziemców. Inaczej się po prostu nie da, albo może się da tylko po co popełniać błędy innych.

M. Duszczyk 2016, <https://wiedzadlapolityki.wordpress.com/2016/01/03/porozmawiajmy-serio-o-uchodzcach-i-ich-integracji/>

Wojciech Janicki

**Migracje kompensacyjne
jako czynnik wzrostu
obszarów peryferyjnych**

Rola ukrytego kapitału ludzkiego